

Nr 132.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående subventionering av vissa varor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 180 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 10 mars 1950, föreslagit riksdagen att till Subventionering av införseln av vissa varor för budgetåret 1950/51 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 75 000 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Andrén m. fl.* (I: 454) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: 553), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 180 till Subventionering av införseln av vissa varor för budgetåret 1950/51 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 52 000 000 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergvall m. fl.* (I: 455) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 552), i vilka hemställts, att riksdagen måtte dels medgiva, att av den reservation på omkring 46 300 000 kronor, som beräknas föreligga å anslaget till Prisnedsättning å vissa livsmedel, 25 000 000 kronor måtte för budgetåret 1950/51 överföras till anslaget till Subventionering av införseln av vissa varor, dels ock till Subventionering av införseln av vissa varor för budgetåret 1950/51 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag å 18 800 000 kronor.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna II: 552 och II: 553.

Av propositionen framgår, att en begränsad subventionering av importen förekommit ända sedan 1946 med det allmänna syftet att förhindra, att särskilt kraftiga prisstegringar utomlands på vissa viktiga råvaror skulle slå igenom på den svenska prisnivån. I och med de uppgörelser som under våren 1948 träffades med olika parter på arbetsmarknaden rörande stabilisering av lönerna fingo dessa prisåterhållande åtgärder ökad betydelse. Sedan efter den svenska kronans devalvering i september 1949 priserna å ett ganska stort antal importvaror väsentligt stego, syntes det nödvändigt

Bihang till riksdagens protokoll 1950. 6 saml. Nr 132.

att neutralisera dessa prisstegringar på olika sätt för att man skulle kunna fortsätta stabiliseringspolitiken. Genom olika överenskommelser mellan parterna på arbetsmarknaden har lönestabiliseringen förlängts att gälla till slutet av 1950. De skäl, som för innevarande budgetår motiverat en stabilisering av prisnivån, gälla sålunda, framhåller departementschefen, med oförminskad styrka åtminstone även för första hälften av budgetåret 1950/51. Senare under årets riksdag kommer chefen för finansdepartementet att till behandling upptaga de spörsmål som hänföra sig till den ekonomiska politikens utformning för tiden efter utgången av 1950 och om de eventuella åtgärder som bliva erforderliga i detta sammanhang. För närvarande synes man enligt departementschefen icke böra räkna med att de under hösten 1949 beslutade subventionsåtgärderna skola äga fortsatt giltighet efter ingången av år 1951. Vad beträffar de även tidigare subventionerade varorna bomull och hudar torde man dock, fortsätter departementschefen, böra skapa möjligheter för att om så befinnes önskvärt under en övergångstid fortsätta subventioneringen i syfte att erhålla en smidigare prisanpassning samt motverka spekulativa lagringsköp. Departementschefen föreslår därför i det följande, att medel för subventionering av hudar och bomull äskas för hela budgetåret 1950/51, under det att förslag rörande andra åtgärder på ifrågavarande område endast kommer att framställas i vad rör första hälften av budgetåret.

Reservationsanslaget till Subventionering av införseln av vissa varor har under innevarande budgetår använts för subventionering av importen av bomull, hudar samt hushållsbränsle. Dessutom har på grund av speciella omständigheter anslaget i enlighet med särskilt bemyndigande av riksdagen anlåtits för påfyllnad av clearingkassan för kaffe. För fortsatt subventionering av bomull och hudar under budgetåret 1950/51 erfordras enligt priskontrollnämndens beräkningar ett sammanlagt belopp av omkring 52 400 000 kronor, varav för bomull cirka 34 000 000 kronor och för hudar omkring 18 400 000 kronor. Priskontrollnämndens beräkning av bomullssubventionen grundar sig emellertid på en uppdelning å ordinär bomull och egyptisk bomull. För den egyptiska bomullen har man räknat med ett mot det högre priset svarande högre subventionsbelopp. Då enligt departementschefen någon sådan uppdelning icke lämpligen bör ske, har det för bomullssubventionen erforderliga beloppet ansetts kunna nedsättas med omkring 5 000 000 till cirka 29 000 000 kronor. Försiktigheten har synts departementschefen bjuda, att man för subventionering av hushållens bränslekostnader under första hälften av budgetåret 1950/51 räknar med det av bränslekommissionen angivna högre beloppet av 30 000 000 kronor. För här nämnda varor skulle sålunda behövas ett sammanlagt belopp av $(29\,000\,000 + 18\,400\,000 + 30\,000\,000 =)$ 77 400 000 kronor.

För innevarande budgetår har för ifrågavarande ändamål stått till förfogande ett sammanlagt belopp av 118 000 000 kronor (11 000 000 kronor

reservation från budgetåret 1948/49 + 17 000 000 kronor enligt vårriksdagens beslut + 90 000 000 kronor enligt beslut av höstriksdagen). Kostnaderna för subventioneringen under denna tid torde, enligt redan beslutade medelsanvisningar och inhämtade uppgifter, komma att uppgå, för bomull till omkring 23 000 000 kronor, för hudar till omkring 19 700 000 kronor och för hushållsbränsle till cirka 45 000 000 kronor. Till clearingkassan för kaffe torde det bli nödvändigt att överföra i runt tal 15 400 000 kronor. Anslaget skulle sålunda behöva belastas med sammanlagt omkring (23 000 000 + 19 700 000 + 45 000 000 + 15 400 000 =) 103 100 000 kronor, vilket skulle lämna en reservation vid budgetårets slut å cirka 14 900 000 kronor. För budgetåret 1950/51 skulle därför erfordras ett anslag å (77 400 000 — 14 900 000 =) 62 500 000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna och den ovissa prisutvecklingen har försiktigheten dock synts departementschefen bjuda att man räknar med någon förhöjning av ifrågavarande belopp. Ett anslag å 75 000 000 kronor har ansetts vara tillfyllest för ifrågavarande ändamål.

Det anslag å 17 000 000 kronor, som av höstriksdagen beviljades till pris-clearing å kaffe, har helt tagits i anspråk. Därutöver beräknas kassan erhålla tillskott av 13 600 000 kronor från inkomsterna av tull, tilläggstull och skatt å kaffe, ävensom 15 400 000 kronor från anslaget till Subventionering av införseln av vissa varor. De totala kostnaderna för subventionering av kaffe under innevarande budgetår kunna sålunda beräknas uppgå till sammanlagt 46 000 000 kronor.

De totala kostnaderna för subventionen av kaffeimporten ha för senare hälften av 1950 av livsmedelskommissionen beräknats till 22 000 000 kronor. Kommissionen har föreslagit, att liksom under innevarande budgetår inkomsterna av tull, tilläggstull och skatt å kaffe, beräknade till sammanlagt 10 000 000 kronor, skola tillföras clearingkassan för kaffe. Det har emellertid synts departementschefen vara lämpligare att genom direkt anslag å riksstaten i fortsättningen tillföra kassan erforderliga medel. Härigenom vinner man lättare överblick över de verkliga kostnaderna för subventionen av kaffe. Det härför erforderliga anslagsbeloppet utgör enligt förestående beräkningar 22 000 000 kronor. Med hänsyn till den ovissa prisutvecklingen för kaffe har departementschefen, i likhet med livsmedelskommissionen, ansett, att beloppet bör avrundas uppåt, förslagsvis till 24 000 000 kronor. Anslaget bör liksom tidigare benämnas Prisclearing å kaffe.

Kostnaderna för subventionering av havregryn och ost under första hälften av budgetåret 1950/51 ha av livsmedelskommissionen beräknats till sammanlagt 16 300 000 kronor. Under innevarande budgetår beräknas av anslaget till Prisdansättning å vissa livsmedel å 63 000 000 kronor 16 700 000 kronor komma att utnyttjas, varav 1 700 000 kronor för subventionering av priset å havregryn och 15 000 000 kronor för subventionering av priset

å ost. Vid budgetårets slut kommer sålunda att finnas en reservation å omkring 46 300 000 kronor. Detta belopp har synts väl täcka medelsbehovet även för senare halvåret 1950, varför något nytt anslag till Prisnedsättning å vissa livsmedel icke torde bli erforderligt.

Departementschefen har understrukt, att de belopp, som enligt vad nu föreslagits böra äskas till subventionsåtgärder, äro avsedda att disponeras i mån av behov efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. En redogörelse för vidtagna subventionsåtgärder avses skola föreläggas 1951 års riksdag.

Av de i det föregående angivna anslagen torde, framhåller departementschefen, med hänsyn till de olika myndigheter som handha de skilda subventionsåtgärderna det till Subventionering av införseln av vissa varor avsedda reservationsanslaget böra äskas under tionde huvudtiteln och det för Prisclearing å kaffe avsedda reservationsanslaget böra hänföras till nionde huvudtiteln. I förevarande proposition har departementschefen gjort hemställan om anvisande av anslag under tionde huvudtiteln. Statsrådet Sträng har i annat sammanhang hemställt om anvisande av anslag under nionde huvudtiteln.

Utskottet.

Den år 1949 vidtagna nedskrivningen av svenska kronans värde förutsatte längre gående åtgärder för en stabilisering av priserna å importvarorna än de av riksdagen tidigare lämnade bemyndigandena innefattade. Detta medförde tillgripande av direkta subventionsåtgärder i syfte att neutralisera devalveringens återverkningar på konsumentprisnivån. 1949 års riksdagsbeslut i subventionsfrågan grundade sig därpå, att en subventionering ansågs erforderlig för genomförandet av den prisstabilisering, vilken utgjorde förutsättningen för tidigare träffade uppgörelser med statstjänstemännens organisationer samt mellan arbetsmarknadens parter, vilka uppgörelser förlängts att gälla till utgången av år 1950.

I den nu föreliggande propositionen framhåller departementschefen, att man för närvarande icke synes böra räkna med att de föregående år beslutade subventionsåtgärderna skola äga fortsatt giltighet efter ingången av år 1951, dock med undantag för hudar och bomull. Då de skäl, som för innevarande budgetår motiverat subventionsåtgärderna, gälla med oförminskad styrka åtminstone för senare halvåret 1950, finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om fortsatta subventioneringar intill den 1 januari 1951. Vad nu nämnts avser hushållens bränslekostnader samt havregryn och ost.

I fråga om hudar och bomull innebär Kungl. Maj:ts förslag, att subventioneringen utsträcker att gälla hela budgetåret 1950/51. Som motiv härför anför departementschefen önskvärdheten av att under en övergångsperiod erhålla en smidigare prisanpassning samt motverka spekulativa lagrings-

köp. Förslaget i fråga innebär i viss mån ett avsteg från föregående års riksdagsbeslut i ämnet. Det hade enligt utskottets mening varit önskvärt, att dessa importsubventioner kunnat avvecklas samtidigt med subventionerna på de övriga varuslagen. Beträffande hudar och bomull synas emellertid särskilda förhållanden föreligga, som göra en fortsatt subventionering motiverad trots de invändningar ur principiell synpunkt, som kunna resas däremot. Vidkommande dessa båda varuslag är det sålunda ytterst vanskligt att bedöma den kommande prisutvecklingen, då priserna på världsmarknaden äro synnerligen instabila. I fråga om såväl bomull som hudar torde vissa prisstegringstendenser kunna spåras. Härtill kommer, att dessa båda varuslag utöva ett ganska avsevärt inflytande på den allmänna prisnivån inom landet. En prisstegring på desamma skulle därför få betydande återverkningar på konsumentprisnivån. En subventionering härvidlag synes erbjuda möjligheter till en smidig anpassning till prisförändringarna på världsmarknaden inom ramen för ett fast pris inom landet. Härigenom kunna kastningar i den inhemska prisnivån undvikas. Utskottet anser därför försiktigheten bjuda, att subventioneringen på detta område övergångsvis bibehålles någon tid efter ingången av år 1951.

Av det anförda följer, att utskottet avstyrker de i ämnet väckta motionerna.

Kostnaderna för subventionering av havregryn och ost under första hälften av budgetåret 1950/51 ha av livsmedelskommissionen uppskattats till sammanlagt 16 300 000 kronor. Å anslaget till Prisnedsättning å vissa livsmedel beräknas vid budgetårets slut förefinnas en reservation av omkring 46 300 000 kronor. Detta belopp har syntts väl täcka medelsbehovet även för senare halvåret 1950, varför något nytt anslag till förenämnda ändamål icke ansetts bliva erforderligt. För fortsatt subventionering av bomull och hudar under budgetåret 1950/51 erfordras enligt de av departementschefen uppgjorda kalkylerna ett belopp av $(29\,000\,000 + 18\,400\,000 =)$ 47 400 000 kronor. Beträffande hushållens bränslekostnader räknar departementschefen med att subventioneringen under första hälften av nämnda budgetår kommer att draga en kostnad av 30 000 000 kronor. Sammanlagt skulle alltså kostnaderna för subventionering av bomull och hudar samt hushållens bränslekostnader uppgå till $(47\,400\,000 + 30\,000\,000 =)$ 77 400 000 kronor. Det för innevarande budgetår anvisade anslaget till Subventionering av införseln av vissa varor beräknas emellertid lämna en reservation av omkring 14 900 000 kronor. För budgetåret 1950/51 skulle därför erfordras ett anslag av $(77\,400\,000 - 14\,900\,000 =)$ 62 500 000 kronor, vilket belopp departementschefen ansett böra av försiktighetskäl höjas till 75 000 000 kronor.

Utskottet har vid sin granskning av de sålunda uppgjorda kalkylerna icke funnit något vara härvidlag att erinra, varför den begärda medelsanvisningen synes böra godtagas.

I anslutning till vad departementschefen anfört vill utskottet understryka, att de belopp, som komma att anvisas till subventionsåtgärder, endast må disponeras i mån av behov efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t kommer att liksom hittills varit fallet även för 1951 års riksdag lämna en redogörelse för vidtagna subventionsåtgärder.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 454 och II: 553 samt I: 455 och II: 552, till *Subventionering av införseln av vissa varor* för budgetåret 1950/51 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 75 000 000 kronor.

Stockholm den 9 maj 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Rickard Lindström, Karl Andersson, Gränebo, Mannerskantz, Ohlon, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Berling, Sundelin, Leander, Gillström, von Heland, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson och Lundgren; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doversorp, Ward, Malmberg i Skövde, Bergström, Svensson i Grönvik, Andersson i Malmö, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Lindholm, Ståhl, Pettersson i Dahl, Thapper, Persson i Vinberg, Birke och Wedén.

Reservation

av herrar *Mannerskantz, Ohlon, Sundelin, Lundgren, Skoglund* i Doversorp, *Malmberg* i Skövde, *Boman* i Kieryd, *Ståhl, Birke* och *Wedén*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Såväl i Kungl. Maj:ts till 1949 års riksdag framlagda proposition nr 217 angående subventionering av vissa varor m. m. som i statsutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 184 uttalades starka betänkligheter mot ett subventionsförfarande. I utskottsutlåtandet heter det sålunda bl. a.: 'I anledning av Kungl. Maj:ts i föreliggande propositioner framställda förslag har utskottet funnit sig böra understryka det principiellt betänkliga i de ifrågasatta subventionsåtgärderna. På grund av de särskilda förhållanden, som genom den svenska kronans devalvering uppkommit, har utskottet emellertid funnit sig böra godtaga att dylika åtgärder i prisnedhållande syfte nu vidtagas.'

Under tidigare riksdagsdebatter i subventioneringsfrågor, särskilt vid

remissdebatten höstriksdagen 1949, har från olika håll understrukits, att subventionsåtgärderna skulle erhålla karaktären av ett kortvarigt provisorium. Man utgick allmänt från den förutsättningen, att subventionerna skulle komma att avvecklas fr. o. m. årsskiftet 1950/51. Först genom subventionernas avveckling kunde en sådan överensstämmelse mellan den inhemska och den utländska prisnivån erhållas, som utgör förutsättningen för en sund anpassning av vår egen ekonomi till den internationella marknaden.

Förenämnda av höstriksdagen 1949 fattade beslut innebär sålunda, att riksdagen bundit sig för ett behållande av subventioneringen såsom ett provisorium intill utgången av innevarande år, då också den nu tillämpade formen av lönestabilisering förutsatts skola upphöra att gälla. I det sålunda rådande läget tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag, i vad det rör anslag för subventioneringsändamål under andra halvåret 1950. Vad nu nämnts avser alltså hushållens bränslekostnader samt havregryn och ost.

Vad emellertid gäller bomull och hudar räknar departementschefen i nu förevarande proposition därmed, att subventioneringen av dessa varor skall kunna fortbestå under hela budgetåret 1950/51. De skäl, som departementschefen anfört till stöd för förslaget i fråga, anser emellertid utskottet icke bärande.

Man torde få räkna med att redan den avveckling av subventionerna, som föreslås i den föreliggande propositionen, kommer att framkalla vissa återverkningar på levnadskostnaderna och därmed i de blivande löneuppgörelserna mellan arbetsmarknadens parter.

När man sedan efter ytterligare någon tid nödgas taga nästa steg och avskaffa de genom det nu föreliggande förslaget kvarstående subventionerna, tvingas man åter in i samma procedur. Det måste då åter bli fråga om en period av successiv anpassning.

Ett sådant tillvägagångssätt torde icke vara odelat gynnsamt. Det mest ändamålsenliga synes vara att på en gång möta den anpassningsprocess, som det här är fråga om, varigenom man snabbare söker normalisera förhållandena inom vårt ekonomiska liv än genom en i etapper och på längre tid genomförd anpassning.

Att på längre sikt söka upprätthålla en konstlad skillnad mellan prisnivån i vårt land och i utlandet synes utskottet icke heller ur andra synpunkter motiverat.

Av det anförda följer, att utskottet avstyrker Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt subventionering av bomull och hudar efter utgången av år 1950.

Kostnaderna för subventionering av bomull och hudar under budgetåret 1950/51 uppskattas enligt de av departementschefen uppgjorda kalkylerna till (29 000 000 + 18 400 000 =) 47 400 000 kronor. Då utskottet i det föregående utgått från att subventioneringen av dessa båda varuslag skall upp-

höra med utgången av år 1950, skulle alltså endast erfordras hälften av sistnämnda belopp eller 23 700 000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna och den ovissa prisutvecklingen har departementschefen i sina kalkyler räknat med en förhöjning av subventionsbeloppet för ifrågasvarande båda varuslag samt för hushållens bränslekostnader med 12 500 000 kronor. Detta belopp kan enligt vad utskottet ovan anfört alltså minskas i motsvarande mån eller med 5 000 000 kronor. I förhållande till departementschefens förslag skulle anslaget till Subventionering av införseln av vissa varor följaktligen kunna nedbringas till (75 000 000 — 23 700 000 — 5 000 000 =) 46 300 000 kronor. Enligt vad i propositionen uppgivits beräknas å anslaget till Prisnedsättning å vissa livsmedel vid innevarande budgetårs utgång förefinnas en reservation av omkring 46 300 000 kronor. Då kostnaderna för subventionering av havregryn och ost beräknas under första hälften av budgetåret 1950/51 komma att uppgå till 16 300 000 kronor, torde ett belopp av (46 300 000 — 16 300 000 =) 30 000 000 kronor finnas disponibelt å anslaget i fråga. Härav kan emellertid ett belopp av 5 000 000 kronor eventuellt erfordras som tillskott till clearingkassan för kolonialvaror. Det synes utskottet lämpligt, att av återstående 25 000 000 kronor ett belopp av 20 000 000 kronor överföres till anslaget till Subventionering av införseln av vissa varor. Sistnämnda anslag kan alltså för nästa budgetår nedsättas till (46 300 000 — 20 000 000 =) 26 300 000 kronor.

I anslutning till vad departementschefen anfört vill utskottet understryka, att de belopp, som komma att anvisas till subventionsåtgärder, endast må disponeras i mån av behov efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t kommer att liksom hittills varit fallet även för 1951 års riksdag lämna en redogörelse för vidtagna subventionsåtgärder.

Enligt utskottets mening vållas de minsta skadorna för vårt ekonomiska liv och de minsta möjliga påkänningarna för såväl produktion som konsumtion genom den definitiva avveckling av subventionsåtgärderna, som förutsattes vid åtgärdernas genomförande.

Under återopandande av vad utskottet ovan anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 454 och II: 553 samt I: 455 och II: 552,

a) medgiva, att av den reservation på omkring 46 300 000 kronor, som beräknas föreligga å anslaget till Prisnedsättning å vissa livsmedel, 20 000 000 kronor må för budgetåret 1950/51 överföras till anslaget till Subventionering av införseln av vissa varor;

b) till *Subventionering av införseln av vissa varor* för budgetåret 1950/51 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 26 300 000 kronor.»